

สิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

The Right to Inheritance of an Illegitimate Father

อุมพร แอโสะ*, อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์** และปวีณี ไพรทอง***

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เลขที่ 9/9 ตำบลบางพุท อำเภopakเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

Umaporn Aeso, Arjaree Me-intarakerd Meesidth and Pawinee Praithong

School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

9/9 Tambon Bang Phut Amphoe Pak Kret Nonthaburi Province 11120

Email: umapornaeso@gmail.com, orarjaree@hotmail.com and

pawinee.pra@stou.ac.th

Received: August 15, 2023

Revised: November 23, 2023

Accepted: December 8, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย (2) ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ (3) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย (4) ศึกษาและเสนอแนะแนวทางปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะมรดก งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเอกสาร จากการศึกษาพบว่า (1) สิทธิในการรับมรดกเป็นหลักการสำคัญ เนื่องจากกองมรดกของผู้ตายย่อมตกทอดแก่ทายาท ซึ่งบิดาเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่สองในอันที่จะรับมรดกได้ แต่บิดาที่จะรับมรดกได้นั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้บิดานอกกฎหมายไม่มีสิทธิในการรับมรดก ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บิดาดังกล่าว (2) แม้ว่าประเทศไทยจะบัญญัติให้บิดารับมรดกของบุตรได้แต่เพียงบิดาชอบด้วยกฎหมายไม่ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมาย จาก

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Students of the Degree of Master of Law, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

** อาจารย์ที่ปรึกษา, รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Thesis Advisor, Associate Professor School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Co-Advisor, Associate Professor Dr. School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

การศึกษาพบว่า สมาพันธรัฐสวิส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติถึงบิดานอกกฎหมายให้สามารถมีสิทธิรับมรดกของบุตรได้ แต่สหราชอาณาจักรบัญญัติถึงบิดานอกกฎหมายให้สามารถมีสิทธิรับมรดกของบุตรได้ (3) พบว่าประเทศไทยยังคงบัญญัติกฎหมายไม่เป็นธรรมแก่บิดานอกกฎหมายหลายประการ (4) เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยบัญญัติถึงบิดานอกกฎหมายให้มีสิทธิรับมรดก

คำสำคัญ: บิดานอกกฎหมาย, บิดาตามสายโลหิต, สิทธิรับมรดกของบิดา

Abstract

This research has the following objectives: (1) To study the concepts, theories, and fundamental principles regarding the inheritance right of illegitimate fathers. (2) To identify legal principles regarding the inheritance right of illegitimate fathers under Thai and foreign laws. (3) To investigate and analyze legal issues on inheritance of illegitimate fathers. (4) To examine and propose modifications to the provisions of the Civil and Commercial Code on Inheritance regulating the inheritance rights of illegitimate fathers. The research utilized a qualitative study method and was conducted using documentary. According to the study, the findings indicated as follows: (1) The right of inheritance is an important principle due to the assets of the deceased will pass on to the heirs whose father is the second legal heir and has the right to inherit. However, a legitimate father is required to inherit the inheritance. Consequently, the illegitimate father has no right to inherit, which would be unfair to such fathers. (2) Although Thailand has legislated the law for the father to inherit the child's inheritance, only the legitimate father has this right; an illegitimate father fails to receive it. According to the study, the Swiss Confederation, Japan, and the United States of America have not enacted legislation allowing illegitimate fathers to inherit their children the United Kingdom have enacted legislation allowing illegitimate fathers to inherit their children. (3) It has been found that Thailand still executes several unjust laws against illegitimate fathers. (4) In order to be appropriate and equitable, deem advisable to modify the provisions of the Civil and Commercial Code so that illegitimate fathers have the right of inheritance.

Keywords: Illegitimate Father, Lineal Father, Father's right to succession

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาจากจารีตประเพณีของไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือปฏิบัติกันมาแต่ครั้งโบราณนับตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่ให้ทรัพย์สินมรดกของบรรพบุรุษตกทอดแก่ลูกหลาน ซึ่งต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็มีพระอัยการลักษณะมรดกในกฎหมายตราสามดวงให้ทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกตกทอดแก่ทายาทที่เป็นบุคคลในครอบครัวนั้น และต่อมาก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ในปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยให้การแบ่งทรัพย์สินมรดกนั้นต้องพิจารณาถึงศักดิ์นาที่ถืออยู่และแบ่งมรดกออกเป็นภาคไม่ว่าจะเป็นภาคหลวงภาคบิดามารดา ภาคภริยา รวมทั้งภาคญาติที่บุตรหลานของผู้ตายซึ่งสืบสายโลหิตมีสิทธิในทรัพย์สินมรดก

ในปัจจุบันการตกทอดของทรัพย์สินมรดกมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 และใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ลักษณะมรดก ตั้งแต่มาตรา 1599 ถึงมาตรา 1755 ใช้บังคับกับคดีแพ่งเกี่ยวกับมรดกได้ทั่วราชอาณาจักร มิได้ใช้บังคับเฉพาะคนสัญชาติไทยเท่านั้น แต่ใช้บังคับกับคนสัญชาติอื่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย¹

มรดกสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพย์สินของผู้ตายทุกชนิด ทรัพย์สินที่เป็นมรดกจะตกทอดแก่ทายาททันทีที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แม้ทรัพย์สินบางประเภทจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในทางทะเบียนก็ตาม เช่น บ้าน ที่ดิน ห้องชุด ก็ตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาททันทีโดยมิจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนก่อน

2. สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ โดยสภาพหรือโดยกฎหมายมิใช่เป็นการเฉพาะตัวของเจ้ามรดก เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 สิทธิตามคำพิพากษาเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นต้น

3. หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่โดยสภาพหรือโดยกฎหมายแล้วไม่เป็นการเฉพาะตัวโดยแท้เมื่อตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท ทายาทผู้รับมรดกต้องรับผิดชอบไม่เกินทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ตน เช่น หน้าที่ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน หน้าที่ในการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนสามัญ ความรับผิดทางละเมิด เป็นต้น²

¹ พงษ์ธรวัฒน์ บุญพิทักษ์, *การแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*, (กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559), 2.

² ถิรวิทย์ รักเล่ง, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดก 1639,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563), 1.

หลักกฎหมายมรดกที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 ตามกฎหมายถือว่าผู้ที่จะมีสิทธิรับมรดกได้นั้นต้องเป็นบุคคล หากมิใช่บุคคลย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกบุคคลที่มีสิทธิรับมรดกได้มีอยู่ 2 ประเภท³ ดังนี้

1. ทายาทโดยธรรม หมายถึง ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งแม้ผู้ตายที่เรียกว่า “เจ้ามรดก” จะไม่ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ทายาทโดยธรรมย่อมมีสิทธิได้รับมรดกอยู่นั่นเองในฐานะเป็นทายาทตามความเป็นจริง เว้นแต่เจ้ามรดกจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้คนอื่นหมดแล้ว

2. ผู้รับพินัยกรรม หมายถึง ผู้ที่มีสิทธิในทรัพย์มรดกเพราะเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกไว้ให้ ผู้รับพินัยกรรมจะเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นเครือญาติกัน แต่ทั้งนี้ผู้รับพินัยกรรมจะต้องเป็นบุคคลตามกฎหมายโดยจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

การรับมรดกของทายาทโดยธรรมนั้น มีลำดับชั้นในการรับมรดกก่อนหลังกันให้ใช้หลัก “ญาติชิดติดญาติห่าง” กล่าวคือ ถ้ามีทายาทที่มีชีวิตอยู่และอยู่ต่างลำดับชั้นกัน ให้ถือว่าทายาทลำดับหนึ่งคือผู้สืบสันดาน โดยเฉพาะลูกหรือบุตรเป็นทายาทที่ใกล้ชิดสนิทที่สุดของเจ้ามรดก และเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกมีอยู่ด้วยกัน 6 ลำดับ⁴ คือ ผู้สืบสันดาน ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ เป็นต้น บิดามารดา พี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน ปู่ ย่า ตา ยาย และลุง ป้า น้า อา

การพิจารณาความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายพิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้ 1. บุตรที่เกิดจากกรณีชายและหญิงสมรสกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1536 บัญญัติไว้ว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี” 2. บุตรที่เกิดจากกรณีชายมิได้สมรสกับหญิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1547 บัญญัติไว้ว่า “เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อ บิดามารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร” ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษา ทั้งนี้บิดาชอบด้วยกฎหมายถือว่าเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับที่สองที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเมื่อถึงแก่ความตาย ความเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายจะต้องมีอยู่ก่อนสมาชิกถึงแก่ความตาย อีกทั้งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม 2551 บัญญัติว่าการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 ให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิด⁵ ซึ่งในกรณีดังกล่าวมีผลทำให้บุตรเป็น

³ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2527), 2.

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629.

⁵ วรวิญญู งามศิริอุดม, “สิทธิของบิดาในการรับมรดกของบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว,” 2564, <http://web.krisdika.go.th/pdfpage.jsp?type=act&act Code=13788>, สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566.

บุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดานับแต่วันที่เด็กเกิด ทั้งบุตรและบิดาย่อมมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629

การที่บิดาจดทะเบียนว่าเป็นบุตรตามมาตรา 1547 มีความสำคัญอย่างมากตามกฎหมายในประเทศไทย เนื่องจากจะส่งผลให้ทั้งบุตรและบิดาย่อมมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันในขณะที่ปัจจุบันยังคงมีบุตรนอกกฎหมาย คือ เด็กที่เกิดจากหญิงที่ไม่ได้สมรสกับชาย⁶ ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนด หากบิดาถึงแก่ความตายโดยหลักบุตรจะไม่มีสิทธิรับมรดกของบิดา เว้นแต่ว่าบุตรนอกกฎหมายนั้นบิดาได้มีพฤติการณ์รับรองโดยทั่วไปว่าเป็นบุตรของตน เช่น อุปการะเลี้ยงดูบุตร ให้การศึกษา หรือแสดงออกต่อบุคคลทั่วไปว่าเป็นบุตรของตน เป็นต้น ซึ่งก็จะทำให้เด็กคนนั้นมีสิทธิรับมรดกของบิดาได้ในฐานะผู้สืบสันดานตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1627⁷ ทำนองเดียวกันนี้ถือว่าเป็นพฤติการณ์ให้การรับรองบุตรโดยพฤตินัย แต่บิดาโดยพฤตินัยแม้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทางสายโลหิตเนื่องจากเป็นบิดาและบุตรที่แท้จริงซึ่งกันและกันจะได้รับรองบุตรนอกสมรสแล้วก็ไม่มีความสัมพันธ์ของบุตรนอกสมรสแต่ประการใดตามบทบัญญัติมาตรา 1627 ที่วางหลักไว้ว่า “บุตรนอกกฎหมายซึ่งบิดาได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” ย่อมเป็นคุณแก่บุตรนอกสมรสเท่านั้นที่จะมีสิทธิรับมรดกของบิดาโดยพฤตินัย กฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่บิดาที่จะรับมรดกของบุตรที่ตนรับรอง บิดาที่จะรับมรดกของบุตรได้ต้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย⁸

จากบทบัญญัติมาตรา 1627 ไม่ได้กำหนดผลในทางกลับให้บิดานอกกฎหมายที่ได้รับรองบุตรแล้วถือเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 2 เนื่องจากบิดาที่จะมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2)⁹ ได้ ต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตายก่อนบิดา บิดาจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับสองจากทายาทโดยธรรมหลักลำดับตามมาตรา 1629 (2) แต่ถ้าหากบุตรผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับแรกที่มีสิทธิในการรับมรดกอยู่ รวมถึงคู่สมรส บิดาก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับแรกนั้นเสมือนว่าเป็นทายาทโดยธรรมลำดับแรกในชั้นบุตรซึ่งเป็นชั้นของผู้สืบสันดานที่สนิทที่สุดของผู้ตาย¹⁰ และมีสิทธิและส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกของคู่สมรสตามมาตรา 1626 ประกอบมาตรา 1635 บัญญัติว่า ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) ผู้สืบสันดาน แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) บิดามารดา คู่สมรสที่ยังมี

⁶ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก, 2.

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627.

⁸ รัชฎา เมธาวิกุล, “บุตรนอกสมรส,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), 215.

⁹ เพ็ญพิชชา วรวรรณ ณ อยุธยา และคณะ, “สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร,” วารสารนิติปริทัศน์ 2, ฉ.2 (พฤษภาคม 2565): 17-45, <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/NitiPariJ/article/view/256290/172675>, สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2566.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 23.

ชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหนึ่งจากส่วนที่บิดามารดาจะได้รับ ซึ่งคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรมภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว สิทธิและส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกต้องพิจารณาก่อนว่ามีทายาทโดยธรรมหรือไม่ หรือถ้ามีเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับใดตามมาตรา 1629 เมื่อทราบแล้วว่าเป็นลำดับใด จึงมาพิจารณาต่อไปว่าคู่สมรสจะได้รับส่วนแบ่งอย่างไร เป็นไปตามมาตรา 1635 เห็นได้ว่าสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายไม่มีการระบุไว้อย่างชัดเจนและไม่ได้กำหนดผลในทางกลับให้บิดานอกกฎหมายที่ได้รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ถือเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่สองแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษางานทฤษฎีและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สมาพันธรัฐสวิส ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายและเสนอแนวทางปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมในการบังคับใช้ที่เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์

1.2.2 เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

1.2.4 เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะมรดก

1.3 ทฤษฎีของการวิจัย

1.3.1 ทฤษฎีการตกทอดมรดกทั้งกองแก่ทายาท¹¹

ทฤษฎีนี้กองมรดก (Patrimoine Successoral) ประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นทรัพย์สิน (Actif) และหนี้ (Passif) ซึ่งตามทฤษฎีนี้ถือว่ามรดกของผู้ตายทุกชนิดทั้งทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ย่อมตกทอดเป็นกองไม่สามารถแบ่งแยกได้ไปยังทายาทดังปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1599 วรรคแรกซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” และมาตรา 1600 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่ง

¹¹ บวรศักดิ์ อวรรณโณ และมานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2548), 14 อ้างถึงใน กฤษฎา กนกกุลชัย, “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557), 19.

ประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย โดยแท้”

1.3.2 ทฤษฎีกองทรัพย์สิน¹²

ทฤษฎีนี้ทรัพย์สินและสิทธิตามกฎหมายเอกชนทุกประเภทที่อาจมีราคาเป็นเงินทอง (Valeur Pecuniaire) เช่น กรรมสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้มีอยู่เหนือลูกหนี้ ซึ่งทฤษฎีนี้ถือราคาเป็นหลักสำคัญดังปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ซึ่งบัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า ความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” และมาตรา 139 ซึ่งบัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดิน และทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และ หมายความว่า ความรวมทั้งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดิน หรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” และทฤษฎีนี้ยังให้รวมไปถึงหนี้สิน (Obligations) ซึ่งถือว่าเป็นภาระที่กองทรัพย์สินต้องรับผิดชอบว่าเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินเช่นกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย และศึกษาถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เช่น กฎหมายของสมาพันธรัฐสวิส ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นวิธีวิจัยเอกสารจากการศึกษา (Documentary Research) ค้นคว้าบทกฎหมายของกฎหมายไทยและต่างประเทศ ตำราวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤตินัย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

1.6.4 ทำให้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤตินัยตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะมรดก

¹² เรื่องเดียวกัน, 21.

2. ผลการวิจัย

2.1 สิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

2.1.1 สิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทย

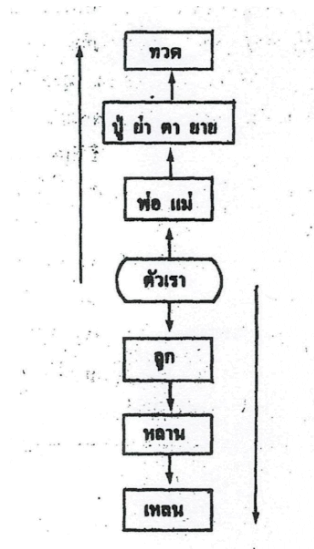
บิดานอกกฎหมาย หมายถึง ชายซึ่งเป็นสามีของหญิงโดยที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้และในระหว่างอยู่กินด้วยกันกับหญิงนั้นปรากฏว่าหญิงได้คลอดบุตรเช่นนี้ชายดังกล่าวเป็นบิดาของบุตรตามสายโลหิตและเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบิดานอกกฎหมายนั้นกฎหมายกำหนดว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุตรและไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย แต่อาจกล่าวได้ว่าบิดานอกกฎหมายนี้เป็นบิดาตามสายโลหิตที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับบุตรหรือเป็นบิดาตามความเป็นจริงซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรและบิดานอกกฎหมายนี้ให้หมายความถึงบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ตามมาตรา 1627 โดยมีสถานะทางกฎหมายเป็นบิดานอกกฎหมายเช่นเดิม¹³ ทั้งนี้ลักษณะของความสัมพันธ์ทางสายโลหิตนั้นมีสองประการ กล่าวคือ

ประการแรก ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตประเภทญาติในลักษณะแนวตั้งหรือแนวตั้ง (Vertical Kinship) หมายถึง บุพการีซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด¹⁴ และ ผู้สืบสันดานซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงมา ได้แก่ บุตรหลาน เหลน¹⁵ เหล่านี้เป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติซึ่งมีการสืบสายโลหิตกันโดยตรง (Ascendant) ดังภาพ 1

¹³ กฤติยา สำราญบำรุง, “สิทธิของบิดานอกกฎหมายในการรับมรดก: แนวทางการปรับปรุงกฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), 32.

¹⁴ ชาญวิสุทธิ์ ตันนณิ, “การเพิ่มโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อลูกเลี้ยง,” วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ 2, ฉ.1 (มิถุนายน 2561): 53-74.

¹⁵ ธนาคารไทยพาณิชย์, “มรดกที่ไม่มีผู้รับ,” 2566, <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/retirement-plan/inheritance-without-a-recipient.html>, สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2566.



ภาพ 1 ผังแสดงลำดับญาติแนวตั้ง

ที่มา: คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544, 120.

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ทางสายโลหิตประเภทญาติในลักษณะแนวนอน หรือแนวนอน (Horizontal Kinship) หมายถึง ญาติซึ่งมีการร่วมสายโลหิต (Descendant) ได้แก่ ญาติพี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกัน ดังภาพ 2



ภาพ 2 ผังแสดงลำดับญาติแนวนอน

ที่มา: คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544, 120.

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสายโลหิตดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบิดานอกกฎหมาย ซึ่งเป็นบิดาตามสายโลหิตหรือเป็นบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติกรรมเป็นบุพการี อันเป็นทายาทโดยธรรมประเภทญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบุตร ซึ่งมีแนวคำพิพากษา

ศาลฎีกาอธิบายไว้เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ 1384/2516 โดยได้ให้ความหมายของบุพการี หมายถึง ผู้บุพการีตามความเป็นจริง หรือ ผู้สืบเชื้อสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว หมายความว่า บิดากับบุตรจะต้องเป็นบุคคลที่มีสถานะความสัมพันธ์ความผูกพันระหว่างกันเชิงอำนาจที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ในฐานะเป็นผู้ปกครองที่มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งคือบุตร และอีกฝ่ายก็มีหน้าที่กตัญญูตเวทีต่อผู้ปกครองนั้น หรือที่เรียกว่าความสัมพันธ์เชิงพฤตินัย ดังนั้น แม้บิดามิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา ก็ถือว่าเป็นผู้บุพการี¹⁶ ทั้งนี้ นอกจากบิดานอกกฎหมายจะเป็นบิดาตามสายโลหิตแล้วยังเป็นบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์อีกด้วยซึ่งพิจารณาได้จากพฤติการณ์โดยแบ่งเป็นสองกรณี กล่าวคือ

กรณีแรก กรณีบิดานอกกฎหมายที่ไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติการณ์ เป็นกรณีที่บิดามิได้ให้การรับรองบุตรหรือบิดาที่ให้การรับรองบุตรเป็นการส่วนตัวโดยมิได้เปิดเผยต่อสาธารณชนหรือบิดาที่ให้การรับรองบุตรแต่ไม่สามารถรับผิดชอบบุตรได้เท่าเทียมกับการตามตามทีบุตรต้องการ และหากบิดามิได้กระทำการสมรสกับมารดาในภายหลังหรือจดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตรหรือมีการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรเพื่อให้กลายเป็นบิดาโดยนิตินัยแล้ว อีกทั้งไม่ได้เลี้ยงดูเด็กตามความเป็นจริงย่อมมิใช่บิดาโดยพฤตินัยอันกล่าวได้ว่าเป็นบิดานอกกฎหมายที่ไม่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์¹⁷ ซึ่งโดยหลักแล้วบิดานอกกฎหมายไม่ว่าจะได้เลี้ยงดูบุตรหรือไม่ก็ตามก็ไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร เพราะมาตรา 1629 (2) บัญญัติให้สิทธิบิดาขอด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีสิทธิรับมรดก

กรณีที่สอง กรณีบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ เป็นกรณีที่บิดาได้รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ ซึ่งการรับรองที่กระทำโดยพฤติการณ์นั้น (recognition de facto) เป็นการรับรองที่แสดงออกต่อสาธารณชนว่าเด็กเป็นบุตร เช่น การให้การเลี้ยงดู เรียกว่าลูก เรียกตนเองว่าพ่อ ให้ใช้นามสกุล และคำว่าบิดารับรองแล้วมีความหมายคนละอย่างกับเรื่องบิดาจดทะเบียนว่าเป็นบุตรตามมาตรา 1547 เพราะการจดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตรนั้นมีผลให้เด็กเป็นบุตรขอด้วยกฎหมายของบิดาอยู่แล้วไม่ต้องนำมาบัญญัติซ้ำอีก¹⁸ โดยบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์นั้นหาได้มีผลทำให้บิดาที่ไม่ขอด้วยกฎหมายกลับเป็นบิดาที่ขอด้วยกฎหมายซึ่งจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 (2) ด้วยไม่ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1854/2551 วินิจฉัยกรณีสิทธิของบิดาในการรับมรดกของบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว โดยผลทางกฎหมายของบทบัญญัติมาตรา 1627 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงแต่ให้ถือว่า

¹⁶ ชาลวีสุทธิ ตันมณี, การเพิ่มโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อลูกเลี้ยง, 58.

¹⁷ ประสพสุข บุญเดช, รวมคำบรรยายเนติบัณฑิต ภาคหนึ่ง กฎหมายมรดก, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557), 70.

¹⁸ เพรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), 51.

บุตรนั้นเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาเท่านั้น หากได้มีผลทำให้บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ด้วยไม่ ผู้คัดค้านซึ่งเป็นบิดาผู้ตายจึงมิใช่ทายาท เนื่องจากมาตรา 1627 เป็นบทยกเว้นจากหลักที่ว่าบุตรที่จะมีสิทธิรับมรดกต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายจะเปลี่ยความออกไป ซึ่งไม่มีในข้อบทให้บิดามีสิทธิรับมรดกของบุตรที่ตนรับรองด้วยไม่ได้

2.1.2 สิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายต่างประเทศ

1) สหพันธรัฐสวิส

บิดานอกกฎหมายแม้ว่าเป็นบิดาตามสายโลหิตหรือบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ซึ่งมีสถานะเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมิได้มีบทบัญญัติให้สิทธิในการรับมรดกของบุตรซึ่งมีความเหมือนกับกฎหมายไทย

2) ประเทศญี่ปุ่น

การรับมรดกของบิดานอกกฎหมายนั้นกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นไม่ให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดกของบุตร ดังนี้

1. ไม่มีการบัญญัติให้บิดานอกกฎหมายซึ่งเป็นบิดาตามสายโลหิตหรือบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิรับมรดกของบุตร

2. แต่มีข้อยกเว้นใน The Japanese Civil Code มาตรา 889 กรณีบุตรถึงแก่ความตายก่อนบิดาโดยไม่มีทายาทในลำดับอื่นรับมรดกกฎหมายบัญญัติให้ทายาทสายตรงของบุตรมีสิทธิรับมรดกได้¹⁹ ดังนั้นถือได้ว่าบิดานอกกฎหมายเป็นทายาทสายตรงของบุตรมีสิทธิรับมรดกได้แม้จะมีสถานะเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตามเพราะเหตุว่าบิดานอกกฎหมายเป็นบิดาตามสายโลหิตที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับบุตรหรือตามความเป็นจริงซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร

3. หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ตามสายโลหิตตามข้อยกเว้นแล้วบิดานอกกฎหมายนั้นให้หมายถึงบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ด้วยจึงนับเป็นทายาทสายตรงของบุตรเจ้ามรดกย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของบุตร

3) สหราชอาณาจักร

การรับมรดกของบิดานอกกฎหมายนั้นกฎหมายของสหราชอาณาจักรใน The Family Law Reform Act 1969 มาตรา 14 ให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดกของบุตร ดังนี้

1. ในกรณีที่บุตรนอกกฎหมายถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรนอกกฎหมายซึ่งเป็นเจ้ามรดกได้ โดยสิทธิในการรับมรดกดังกล่าวเป็นไปตามความสัมพันธ์ตามสายโลหิตระหว่างเจ้ามรดกและทายาทผู้เป็นบุตร

¹⁹ กฤติยา สำราญบำรุง, สิทธิของบิดานอกกฎหมายในการรับมรดก: แนวทางการปรับปรุงกฎหมาย, 57.

2. หากบิดานอกกฎหมายของบุตรนอกกฎหมายเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าบุตรนอกกฎหมายเจ้ามรดกมีความประสงค์จะยกทรัพย์สินมรดกให้เนื่องจากมีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับเจ้ามรดกโดยเป็นบิดาตามสายโลหิตหรือบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์แม้บิดานั้นจะมีสถานะเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม

มีความแตกต่างกับกฎหมายไทยผู้วิจัยเห็นว่าควรนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับจารีตประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมของประเทศไทยในเรื่องความเคารพผู้ให้กำเนิด

4) สหรัฐอเมริกา

สิทธิในการรับมรดกเหมือนกับของไทยโดยมิได้ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมายรับมรดกของบุตรแม้ว่าจะเป็นบิดาตามสายโลหิตหรือบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ซึ่งบิดานอกกฎหมายดังกล่าวนี้มีสถานะเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงมิใช่ทายาทตามกฎหมายที่มีสิทธิรับมรดกของบุตรได้

จากการพิจารณาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสำคัญและหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ พบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย ดังนี้

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

2.2.1 ปัญหากรณีบิดานอกกฎหมายที่ไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติการณ์

บิดานอกกฎหมายนับว่ามีอิทธิพลเป็นส่วนหนึ่งในการหล่อหลอมให้บุตรเป็นคนดีของครอบครัวและสังคมเมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรแล้วบิดานอกกฎหมายเป็นผู้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับบุตรโดยกล่าวได้ว่าเป็นบิดาตามสายโลหิตซึ่งบิดานอกกฎหมายนี้จำเป็นต้องมีจรรยาบรรณกระทำการต่อบุตรของตนโดยให้การอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา หรือแสดงออกแก่คนทั่วไปว่าเป็นบุตรของตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือว่าบิดานอกกฎหมายรับรองบุตรโดยพฤติการณ์ในทางกลับกันหากบิดานอกกฎหมายมิได้มีการอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา หรือแสดงออกแก่คนทั่วไปว่าเป็นบุตรของตนเป็นกรณีบิดานอกกฎหมายที่ไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติการณ์

หากพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1627 ซึ่งบัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” จากบทบัญญัติดังกล่าวการรับรองบุตรของบิดานอกกฎหมายนั้นต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์ว่าการกระทำของบิดานอกกฎหมายเป็นที่เปิดเผยถึงขนาดที่วิญญูชนเข้าใจได้ว่าบิดาได้รับรองบุตรแล้วซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 143/2524 อธิบายไว้ว่าเจ้ามรดกอยู่กินกับมารดาโจทก์โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส มารดาคลอดโจทก์เมื่อมาอยู่ที่บ้านอื่น แต่เจ้ามรดกก็ยังมาดูแลแจ้งการเกิดว่าโจทก์เป็นบุตร ให้โจทก์ใช้นามสกุลและให้ค่าเลี้ยงดูศึกษาเล่าเรียนเป็นพฤติการณ์ที่เจ้ามรดกรับว่าโจทก์เป็นบุตร

อย่างไรก็ตามหากการกระทำของบิดานอกกฎหมายอันมีต่อบุตรนั้นเป็นพฤติกรรมที่กระทำกันอย่างไม่มีที่เปิดเผย แม้บิดานอกกฎหมายจะมีความรักให้แก่บุตรนั้นเพียงใดก็ถือว่าไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติกรรมซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 248/2531 อธิบายไว้ว่าแม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่า ก. เป็นบิดาโจทก์ แต่พฤติกรรมที่ ก. แสดงออกมีเพียงว่า ก. นำเงินไปให้มารดาโจทก์ที่โรงพยาบาลในวันที่โจทก์เกิด และก่อนมารดาโจทก์จะออกจากโรงพยาบาล ก. ก็ได้ไปเยี่ยมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อออกไปอยู่บ้าน ก. ก็ไปเยี่ยมและส่งเสียมารดาโจทก์และโจทก์ เมื่อโจทก์เข้าเรียนเมื่ออายุ 4 ปี ก. เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายตลอดมาจน ก. ถึงแก่กรรมเพียงเท่านั้นยังถือไม่ได้ว่าโจทก์เป็นบุตรนอกกฎหมายที่ ก. รับรองแล้ว เช่นนี้สาระสำคัญของบทบัญญัติดังกล่าวถือเอาพฤติกรรมที่บิดานอกกฎหมายได้รับรองบุตรเป็นหลักการสำคัญของการรับมรดกโดยมิได้มีการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ตามสายโลหิตระหว่างบิดาและบุตร

ผู้วิจัยเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาถึงบิดานอกกฎหมายตามมาตรา 1627 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์นั้นมุ่งคุ้มครองบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติกรรมเท่านั้นไม่หมายรวมถึงบิดานอกกฎหมายที่ไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติกรรม โดยถึงแม้บิดาจะเป็นบิดาตามสายโลหิตก็ตาม ดังนั้นบิดานอกกฎหมายที่ไม่มีการรับรองบุตรโดยพฤติกรรมนี้จึงไม่ควรมียกเว้นสิทธิได้รับมรดกของบุตร

2.2.2 ปัญหากรณีบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติกรรม

การที่บิดานอกกฎหมายรับรองโดยพฤติกรรมนั้นต้องพิจารณาตามมาตรา 1627 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” ตามกฎหมายให้ความหมายของคำว่า “บิดารับรองแล้ว” หมายความว่า พฤติกรรมที่ถือว่าเป็นการรับรอง เช่น การแสดงออกโดยเปิดเผย การให้ใช้ชื่อสกุล การให้การศึกษา โดยปรากฏตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2307/2527 เป็นกรณีที่บิดาเป็นผู้แจ้งการเกิดของเด็ก ศาลฎีกาอธิบายว่า โจทก์เป็นบุตรนอกกฎหมายของบิดา และบิดาเป็นผู้แจ้งการเกิดโดยระบุในสูติบัตรว่าเป็นบิดา รับเลี้ยงดูจนบิดาถึงแก่กรรม ถือได้ว่าบิดารับรองว่าโจทก์เป็นบุตร โจทก์จึงเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา จากคำพิพากษาดังกล่าวเห็นได้ว่า การที่บิดาแจ้งเกิดบุตร ให้ใช้ชื่อสกุลเลี้ยงดูบุตร ถือได้ว่าเป็นการรับรองโดยพฤติกรรมของบิดานอกกฎหมาย

การรับรองโดยพฤติกรรมไม่ใช่การรับรองบุตรโดยต้องมีหลักฐานให้ปรากฏทางทะเบียนเหมือนกรณีการจดทะเบียนว่าเป็นบุตรซึ่งเป็นวิธีการเฉพาะของการเปลี่ยนสถานะให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่การรับรองเช่นนี้ก่อสิทธิให้บุตรรับมรดกเสมือนเป็นผู้สืบสันดานของบิดาที่ถึงแก่กรรมไปหาได้รับรองให้มีฐานะเป็นบิดาและบุตรไม่ ทั้งนี้ผลของการรับรองไม่ทำให้บุตรนอกกฎหมายนั้นกลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาและบิดาก็ไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตรเช่นกัน เพียงแต่การที่บิดารับรองโดยพฤติกรรมนั้นทำให้บุตรนอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดกของบิดา

ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่าบิดานอกกฎหมายแม้จะให้การรับรองบุตรโดยพฤตินัยก็ไม่ทำให้มีสิทธิรับมรดกของบุตรที่ตนรับรอง โดยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1854/2551 เป็นกรณีที่บิดาอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้ตายแต่บิดาไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรม ศาลให้เหตุผลว่า บิดาอยู่กินฉันสามีภริยากับมารดาของบุตรผู้ตายโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกัน แม้บิดาจะอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้ตายตลอดมา ซึ่งทำให้บุตรผู้ตายเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1627 แต่ผลของบทบัญญัติดังกล่าวเพียงแต่ให้ถือว่าบุตรเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิรับมรดกของบิดาเท่านั้น หาได้มีผลทำให้บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีสิทธิรับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 ไม่

อย่างไรก็ตามการพิจารณาให้บิดาได้รับมรดกควรคำนึงถึงพฤติการณ์ที่บิดาได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรประกอบด้วย ซึ่งหากไม่ปรากฏว่ามีการกระทำเช่นนั้นอาจกล่าวได้ว่าบิดาเป็นผู้ไม่สมควรรับมรดกของบุตร โดยในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐเกาหลีได้มีการตราพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อพิจารณาการแบ่งสินทรัพย์ให้กับบิดามารดา โดยถ้าหากบิดาหรือมารดาละเลยหน้าที่ในการดูแลบุตร ศาลมีสิทธิตัดสินให้ไม่มีการแบ่งสินทรัพย์ของบุตรให้ในกรณีที่บุตรเสียชีวิต เรียกว่า “พระราชบัญญัติคูฮารา”²⁰ สืบเนื่องมาจากการตัดสินใจในกรณีการเสียชีวิตของคูฮารา (Goo Hara) ไอดอลและนักแสดงชื่อดังของเกาหลีใต้ โดยให้มารดาได้รับมรดกของคูฮาราแม้จะไม่เคยเลี้ยงดูซึ่งคำตัดสินของศาลสร้างความไม่พอใจกับสังคมต่อการกระทำของมารดา พี่ชายของคูฮาราจึงได้พยายามผลักดันพระราชบัญญัติดังกล่าว กระทั่งพระราชบัญญัตินี้ถูกรับรองโดยเป็นข้อกฎหมายด้านสวัสดิการสาธารณะที่ได้รับคำร้องจากพลเมืองเกาหลีใต้ว่าด้วยการตัดสินที่ผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมในการสืบทอดมรดกของบุตร

ทั้งนี้ย่อมเป็นการไม่เป็นธรรมแก่บิดานอกกฎหมายหากได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรตลอดระยะเวลาที่มีชีวิตแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตายกลับไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร ในกรณีนี้มีแนวคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดในคดี อ.182/2553 ศาลปกครองสูงสุดให้เหตุผลระบุไว้ตอนหนึ่งว่า กรณีบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายขอรับบำเหน็จตกทอดเนื่องจากบุตรผู้เป็นสมาชิกถึงแก่ความตายมิได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ แต่เนื่องจากความสัมพันธ์กรณีที่ผู้ตายเป็นบุตรของผู้ขอรับบำเหน็จตกทอดกับความสัมพันธ์กรณีผู้ขอรับบำเหน็จตกทอดเป็นบิดาของผู้ตายเป็นความสัมพันธ์ทางสายโลหิตโดยตรงระหว่างบิดากับบุตรเช่นเดียวกัน จึงต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายที่มีบัญญัติไว้แล้วมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นซึ่งมีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกัน อีกทั้งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้สร้างความคาดหวังโดยชอบธรรมต่อบิดาผู้ฟ้องคดีมีลักษณะเป็นการให้ออกาสบิดาผู้ฟ้องคดีจัดให้มีหลักฐานการเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

²⁰ TNEWS, “เปิดกฎหมายคูฮารา พ่อแม่ที่ละเลยลูก ไม่ได้ส่งเสียเลี้ยงดู ไม่มีสิทธิ์,” 2565, <https://www.tnews.co.th/entertainment/561307>, สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2566.

ของผู้ตายประกอบกับกฎหมายมิได้บัญญัติอย่างชัดเจนว่าความเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายจะต้องมีอยู่ก่อนผู้ตายถึงแก่ความตาย ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเฉพาะกรณีนี้จึงให้บิดาผู้ฟ้องคดีมีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอดกรณีผู้ตายถึงแก่ความตายไว้ กรณีนี้แม้บำเหน็จตกทอดจะมีไม่มรดกของผู้ตาย แต่การอธิบายถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตโดยตรงระหว่างบิดากับบุตร หรือ หลักฐานของการเป็นบิดาซึ่งอาจเป็นหลักฐานเกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูบุตร อาจนำมาพิจารณาถึงสิทธิรับมรดกของบิดานอกกฎหมายได้ด้วย

และหากพิจารณาในแงุ่มทางพระพุทธศาสนาแล้วประเทศไทยมีแนวคิดให้บุตรตอบแทนบุญคุณของบิดาผู้ให้กำเนิดซึ่งเป็นหลักของศีลธรรมโดยถือว่าเป็นคนที่รู้กตัญญูกตเวทิตาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมสำคัญจึงมีการกล่าวถึงหลักสาราณียธรรม 6 กับการบำรุงบิดามารดา²¹โดยอธิบายถึงการรู้จักแบ่งปันทรัพย์สินที่ตนหามาได้ด้วยด้วยความชอบธรรมให้แก่ผู้ต้องการในโอกาสอันสมควร ดังนี้ 1. เมตตากายกรรม 2. เมตตาวจีกรรม 3. เมตตามโนกรรม 4. สาธารณโภคี 5. สีสสามัญญตา 6. ทิฏฐิสามัญญตา ซึ่งการกระทำดังกล่าวคือหลักคุณธรรมที่จะสามารถต่อต้านป้องกันมิให้บุตรเป็นบุคคลอกตัญญูได้ ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าการบำรุงบิดามารดาจะส่งผลให้ในอนาคตหรือชาติหน้าที่เรียกว่าสัมปรายภพก็ตกประโยชน์ ทำให้บุตรได้พบกับความสุขความสบายอันเป็นไปในทางที่ชอบ เช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าบุตรมีหน้าที่จะต้องบำรุงบิดาในฐานะผู้ให้กำเนิดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งการให้สิทธิรับมรดกนั้นก็เปรียบเสมือนเป็นการให้ทรัพย์สินแก่บิดาเพื่อตอบแทนคุณที่ผู้ให้กำเนิดจึงอาจถือได้ว่าเป็นการบำรุงบิดาตามหลักธรรมความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้กฎหมายต่างประเทศมีการบัญญัติถึงการรับรองบุตรไว้ด้วยแต่มีใช้กรณีบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์ซึ่งกฎหมายสมพันธรัฐสวิส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาไม่มีบทบัญญัติใดในกฎหมายให้บิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิรับมรดกของบุตร เว้นแต่สหราชอาณาจักรให้บิดานอกกฎหมายรับมรดกของบุตรได้โดยไม่ต้องมีพฤติการณ์ให้การรับรองบุตรแต่อย่างใดเพราะเหตุว่าสิทธิรับมรดกของบิดานอกกฎหมายนั้นพิจารณาจากความสัมพันธ์ตามสายโลหิตระหว่างบิดาและบุตร

ผู้วิจัยเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายไทยไม่ปรากฏถึงบิดานอกกฎหมาย เนื่องจากขณะบุตรยังมีชีวิตอยู่ไม่ทำให้บุตรเปลี่ยนสถานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายจึงไม่บัญญัติให้มีสิทธิในการรับมรดกของบุตร ผู้วิจัยจึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 1627 จากเดิม “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” แก้ไขเป็น “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้ ทั้งนี้บิดานอก

²¹ นัยนา นามเข็ม, “ศึกษาวิเคราะห์การบำรุงบิดามารดาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาท,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554), 63.

กฎหมายซึ่งรับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิรับมรดกของบุตรเสมือนหนึ่งเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย อนึ่ง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม การรับรองบุตรอันจะทำให้บิดานอกกฎหมายเสมือนหนึ่งเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายต้องปรากฏว่าได้มีพฤติการณ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง” ซึ่งผู้วิจัยนำกฎหมายของสหราชอาณาจักรมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับจารีตประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมของประเทศไทยในเรื่องความเคารพผู้ให้กำเนิด และการเพิ่มเติมเรื่องพฤติการณ์ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริงดังกล่าวนี้เป็นการรับรองบุตรที่บิดานอกกฎหมายต้องกระทำเพื่อแสดงให้เห็นว่าได้มีพฤติการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรกันจริงตลอดช่วงเวลาที่บุตรมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดกเสมือนหนึ่งเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่สองสามารถรับมรดกของบุตรได้ โดยพฤติการณ์ให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริงนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาว่าบิดานอกกฎหมายควรมีสิทธิรับมรดกของบุตรหรือไม่และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการรับมรดกเช่นเดียวกับบุตรนอกกฎหมายและสอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเมื่อบิดานอกกฎหมายรับรองบุตรโดยพฤติการณ์ดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้บุตรเกิดความสำนึกและซาบซึ้งในตัวบิดาว่าเป็นผู้มีพระคุณแก่ตนอย่างแท้จริงและเป็นเหตุจูงใจให้บุตรสนองตอบพระคุณในโอกาสต่อไปด้วย

2.2.3 ปัญหาการตกทอดทรัพย์สินมรดกของบิดานอกกฎหมาย

มรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายซึ่งกองมรดกของผู้ตายตามกฎหมาย ได้แก่ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ลิขสิทธิ์ในเครื่องหมายการค้า หุ้่นในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน รวมถึงสิทธิ ซึ่งสิทธิเรียกร้องนั้นอาจมีค่าหรือมีราคาเป็นเงินได้ ทั้งนี้เจ้ามรดกมีหน้าที่และความรับผิดชอบอีกด้วย ทรัพย์สินสิทธิและหน้าที่เป็นมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทซึ่งการตกทอดของมรดกเป็นไปตามลำดับที่กฎหมายกำหนดไว้ การตกทอดดังกล่าวเป็นสิทธิโดยธรรมของทายาทผู้รับมรดกซึ่งการตกทอดมรดกมีทฤษฎีสำคัญสองทฤษฎี ดังนี้ 1. ทฤษฎีการตกทอดมรดกทั้งกองแก่ทายาทโดยกองมรดกมีส่วนที่เป็นทั้งทรัพย์สินและหนี้สินตามทฤษฎีนี้ถือว่ามรดกของผู้ตายทุกชนิดทั้งทรัพย์สิน สิทธิและหน้าที่ย่อมตกทอดเป็นกองแก่ทายาทไม่สามารถแบ่งแยกได้ 2. ทฤษฎีกองทรัพย์สิน โดยทรัพย์สินและสิทธิตามกฎหมายทุกประเภทที่อาจมีราคาเป็นสินทรัพย์ของกองทรัพย์สินตามทฤษฎีนี้ถือว่าราคาของทรัพย์สินเป็นหลักสำคัญ ดังนั้นทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วใช้เป็นหลักในการตีความกฎหมายในการตกทอดทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย

การเปลี่ยนแปลงสถานะโดยการรับรองของบิดานอกกฎหมายในปัญหาก่อนหน้าเหล่านั้นล้วนแต่กระทำเพื่อให้เกิดสิทธิในการรับมรดกทั้งสิ้น ซึ่งหากพิจารณาถึงการตกทอดทรัพย์สินมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 แล้วกฎหมายได้แบ่งลำดับทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกออกเป็นหกลำดับ ซึ่งคำว่า “ทายาทโดยธรรม” หมายความว่า ทายาทที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าให้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายถือ

ว่าเป็นการรับมรดกโดยผลของกฎหมาย ตามบทบัญญัติดังกล่าวทายาทโดยธรรมแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ 1. ทายาทโดยธรรมประเภทญาติ 2. ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส ซึ่งบิดานั้นเป็นทายาทประเภทญาติโดยเป็นทายาทลำดับที่สอง คำว่า “บิดา” หมายความว่า บิดาของเจ้ามรดกผู้ตายโดยเป็นผู้ให้กำเนิด ในการพิจารณาความเป็นทายาทบิดานั้นต้องชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตร ได้แก่ บิดาที่สมรสกับมารดา หรือบิดาที่ได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร หรือบิดาซึ่งมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดานั้น

ทั้งนี้การตกทอดมรดกของทายาทโดยธรรมประเภทญาติซึ่งเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกมีข้อพิจารณาจากถ้อยคำว่า “แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลัง” แสดงให้เห็นว่าสิทธิในการตกทอดมรดกต้องเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง เมื่อพิจารณาตามมาตรา 1629 วรรคหนึ่งประกอบมาตรา 1630 วรรคหนึ่งซึ่งบัญญัติว่า “ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสาย แล้วแต่กรณี ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเลย” จะเห็นได้ว่า “ทายาท” ในลำดับก่อนซึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือ “ผู้รับมรดกแทนที่” ของทายาทในลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทที่อยู่ในลำดับถัดลงไปย่อมไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดก ซึ่งกรณีเช่นนี้เป็นหลักที่เรียกว่า “ญาติสนิทตัดญาติห่าง” โดยการถือเกณฑ์อันดับก่อนหลังต้องถูกลำดับของทายาทตามมาตรา 1629 เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามในบางกรณีให้สิทธิแก่ทายาทลำดับถัดไปรับมรดกพร้อมกับทายาทในลำดับก่อนได้ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักญาติสนิทตัดญาติห่างตามมาตรา 1629 ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 1630 วรรคสองว่า “แต่ความในวรรคก่อนนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร” โดยเป็นเรื่องเฉพาะของบิดาเพราะตามประเพณีของไทยที่ถือความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นหลักในการดำรงชีวิตนั้น แม้ตนจะมีความรักในบุตรของตนแต่ก็ไม่ควรทอดทิ้งบิดาผู้ให้กำเนิด ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงบัญญัติให้บิดาของเจ้ามรดกซึ่งเป็นทายาทลำดับที่สองตามมาตรา 1629 (2) มีสิทธิรับทรัพย์สินมรดกพร้อมกับผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกตามมาตรา 1629 (1) ได้ หมายความว่า ถ้าขณะเจ้ามรดกตายมีผู้สืบสันดาน หรือ ผู้รับมรดกแทนที่ และบิดายังมีชีวิตอยู่กฎหมายให้บิดายังคงได้รับส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร โดยหมายถึงบิดาของเจ้ามรดกแต่ละคนมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งในมรดกเท่ากับบุตรของเจ้ามรดกคนหนึ่ง ทั้งนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้ทายาทโดยธรรมลำดับเดียวกันได้รับส่วนแบ่งมรดกเท่ากันตามมาตรา 1633 ซึ่งบัญญัติว่า “ทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกัน ในลำดับหนึ่ง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 นั้น ชอบที่จะได้รับส่วนแบ่งเท่ากัน ถ้าในลำดับหนึ่งมีทายาทโดยธรรมคนเดียว ทายาทโดยธรรมคนนั้นมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งทั้งหมด คำว่า “ทายาทโดยธรรมในลำดับเดียวกัน” หมายถึง ทายาทในลำดับต่าง ๆ แต่ละลำดับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1629

และในต่างประเทศกฎหมายมหาชนรัฐสวิสบัญญัติไว้ใน The Swiss Code มาตรา 457 ให้บุตรของเจ้ามรดกซึ่งเป็นผู้สืบสันดานอันเป็นทายาทของเจ้ามรดกมีสิทธิในการรับมรดกซึ่งผู้สืบสันดานในชั้นถัดลงไปจะรับมรดกได้ก็แต่โดยอาศัยสิทธิในการรับมรดกแทนที่ ซึ่งมีได้ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมายอันเป็นบิดาตามความเป็นจริงที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตของบุตรโดยเป็นบิดาที่ให้การกำเนิดบุตรและเป็นบิดาที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิในการรับมรดกของบุตรแต่อย่างใด ส่วนประเทศญี่ปุ่นบัญญัติไว้ใน The Japanese Civil Code มาตรา 887 ให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นทายาทมีสิทธิในการรับมรดก โดยมิได้บัญญัติให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดก เว้นแต่มาตรา 889 ได้กำหนดให้ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดเป็นทายาทให้ทายาทสายตรงของผู้ตายซึ่งมีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตมีสิทธิได้รับมรดกบิดานอกกฎหมายจึงถือได้ว่าเป็นทายาทที่มีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตมีสิทธิรับมรดกได้ และสหราชอาณาจักรบัญญัติไว้ใน The Family Law Reform Act 1969 มาตรา 14 ให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรนอกกฎหมายได้หากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้เนื่องจากบิดานอกกฎหมายมีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับบุตรนอกกฎหมายซึ่งเป็นเจ้ามรดก นอกจากนี้รัฐเนวาดาของสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้การรับมรดกเกิดขึ้นเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยทรัพย์สินซึ่งเป็นสินส่วนตัวของเจ้ามรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา 134.030 แห่ง Nevada Revised Statutes แต่ทั้งนี้มิได้บัญญัติให้บิดานอกกฎหมายเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก

ดังนั้นเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะในสหราชอาณาจักรมีการบัญญัติให้ในกรณีบุตรนอกกฎหมายหากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ให้บิดานอกกฎหมายซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับบุตรมีสิทธิรับมรดกได้โดยกฎหมายให้ถือว่าบุตรมีความประสงค์ที่จะยกทรัพย์มรดกให้แก่บิดานอกกฎหมาย

อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายไทยจะกำหนดให้บิดามีสิทธิได้รับมรดกของบุตรแต่มีข้อสังเกตว่าบิดานั้นต้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย บิดานอกกฎหมายไม่มีสิทธิรับมรดก และหากพิจารณาการตกทอดมรดกแล้วเห็นได้ว่าใช้หลักญาติสนิทตัดญาติห่างโดยหากทายาทในลำดับแรกยังมีชีวิตอยู่ทายาทในลำดับถัดไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดก แต่ในกรณีของบิดานั้นกฎหมายบัญญัติให้เป็นข้อยกเว้นของหลักดังกล่าวเนื่องด้วยเพราะกฎหมายให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งบิดานั้นเป็นผู้ให้การกำเนิดบุตร กฎหมายจึงให้สิทธิแก่บิดาที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับมรดกเท่ากับบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1633 ประกอบมาตรา 1630 วรรคสอง

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าบิดานอกกฎหมายเป็นผู้มีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับบุตรโดยเป็นผู้ให้การกำเนิดบุตรเช่นเดียวกับบิดาชอบด้วยกฎหมายจึงควรได้รับมรดกของบุตร หากไม่มีสิทธิรับมรดกย่อมเป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่เป็นธรรมแก่บิดานอกกฎหมาย จึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 1629 (2/1) จากเดิม “ทายาทโดยธรรมมีหลัลำดับเท่ากันและภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (2) บิดา

มารดา” เพิ่มเติมเป็น “ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (2/1) บิดามารดาให้หมายความรวมถึงบิดานอกกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องปรากฏว่าได้มีพฤติการณ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง” เพื่อเป็นไปตามหลักทฤษฎีมรดกซึ่งกองทรัพย์สิ้นสุดทอดทั้งกองแก่ทายาท อีกทั้งเป็นไปตามลำดับการตกทอดมรดกซึ่งควรมีการลำดับชั้นในการรับมรดกอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีทายาทผู้รับมรดก เพื่อให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิรับมรดกเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร นอกจากนี้เป็นการนำแนวคิดของสหราชอาณาจักรที่กำหนดให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรซึ่งเป็นการนำเอาความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรตามสายโลหิตมากำหนดความเป็นทายาทในการรับมรดก ซึ่งถือว่าบิดาที่ยังมีชีวิตอยู่มีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกมาปรับใช้กับสิทธิรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

2.2.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในมรดกของบิดานอกกฎหมาย

บทบัญญัติมาตรา 1635 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นเรื่องของทายาทที่เป็นคู่สมรส หมายถึง บุคคลที่จะเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โดยเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางสมรส กล่าวคือ สามีเป็นทายาทประเภทคู่สมรสของเจ้ามรดกซึ่งเป็นภริยา หรือภริยาเป็นทายาทประเภทคู่สมรสของเจ้ามรดกซึ่งเป็นสามี²² โดยคู่สมรสถือเป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายตามมาตรา 1629 วรรคท้ายซึ่งบัญญัติว่า “คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635 โดยมาตรา 1626 ได้บัญญัติวิธีการคิดส่วนแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมดังนี้ 1. ทรัพย์มรดกนั้นให้แบ่งแก่ทายาทโดยธรรมตามลำดับและชั้นต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 การแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่าง ๆ (ประเภทของทายาท) 2. ส่วนแบ่งอันจะได้แก่ทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่าง ๆ นั้นให้แบ่งในระหว่างบรรดาทายาทในลำดับและชั้นนั้น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 การแบ่งส่วนมรดกของทายาทโดยธรรมในลำดับและชั้นต่าง ๆ (สิทธิและส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของญาติและสิทธิและส่วนแบ่งในทรัพย์มรดกของคู่สมรส) และมาตราดังกล่าวนี้ยังกำหนดให้บิดามีส่วนร่วมในมรดกด้วยโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 1635 (2) เห็นได้ว่ากฎหมายมรดกมีเจตนารมณ์มุ่งให้ความสำคัญกับทายาทประเภทคู่สมรสที่มีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางการสมรสและยังมุ่งให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางสายโลหิตด้วย

ซึ่งมีข้อน่าพิจารณาถึงลำดับและส่วนแบ่งของบิดาที่ยังมีชีวิตอยู่ในการมีส่วนร่วมรับมรดกกับคู่สมรสตามมาตรา 1635 (2) ที่บัญญัติว่า “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปตามต่อไปนี้ (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกกึ่งหนึ่ง”

²² กฤษรัตน์ ศรีสว่าง, คำอธิบายกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560), 47.

เป็นกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานตามมาตรา 1629 (1) แต่ยังมีบิดาซึ่งมีชีวิตอยู่ตามมาตรา 1629 (2) โดยหมายถึง บิดาชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่ยังมีชีวิตอยู่มีส่วนร่วมในมรดกโดยคู่สมรสจะได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่ง ซึ่งเห็นได้ว่าบิดานอกกฎหมายซึ่งมีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกทางสายโลหิตไม่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในมรดกดังกล่าวได้

ทั้งนี้กฎหมายของต่างประเทศในสมพันธรัฐสวิสบัญญัติให้กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสยังชีพอยู่แต่ไม่มีผู้สืบสันดานที่ยังมีชีวิตอยู่ให้บิดามีส่วนร่วมรับมรดกในส่วนที่เหลือโดยคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับมรดกสามในสี่ของมรดก ซึ่งมีได้ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมายอันเป็นบิดาที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตของบุตรและบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิในการรับมรดก ส่วนประเทศญี่ปุ่นใน The Japanese Civil Code มาตรา 900 ให้กรณีเจ้ามรดกมีคู่สมรสแต่ไม่มีผู้สืบสันดาน คู่สมรสของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกสองในสามส่วนและที่เหลืออีกหนึ่งในสามส่วนจะเป็นส่วนที่ทำการแบ่งกันระหว่างบิดาของเจ้ามรดกในสัดส่วนเท่า ๆ กัน ซึ่งมีได้ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมายอันเป็นบิดาที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตของบุตรและบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิในการรับมรดก ขณะที่สหราชอาณาจักรนั้นหลักเกณฑ์ตามกฎหมายในการแบ่งปันทรัพย์มรดกกรณีไม่มีพินัยกรรมให้เป็นไปตามความสัมพันธ์ตามสายโลหิตระหว่างเจ้ามรดกกับทายาทโดยสันนิษฐานว่าเจ้ามรดกประสงค์จะยกทรัพย์มรดกให้ และหลักดังกล่าวนี้ให้ใช้แก่คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่และบิดานอกกฎหมายด้วย โดยถือว่าเจ้ามรดกประสงค์จะยกทรัพย์มรดกให้ ดังนั้นคู่สมรสและบิดานอกกฎหมายจึงเป็นผู้มีส่วนร่วมรับมรดกตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว นอกจากนี้รัฐเนวาดาของสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน Nevada Revised Statutes มาตรา 134.050 ให้กรณีคู่สมรสยังชีพอยู่แต่ไม่มีผู้สืบสันดานให้บิดามีส่วนร่วมในมรดกกับคู่สมรสหนึ่งในสี่ของมรดก ซึ่งมีได้ให้สิทธิแก่บิดานอกกฎหมายอันเป็นบิดาที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตของบุตรและบิดานอกกฎหมายที่รับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิในการรับมรดก จึงเห็นได้ว่ากฎหมายในต่างประเทศเพียงเฉพาะสหราชอาณาจักรเท่านั้นมิได้บัญญัติว่าบิดาต้องชอบด้วยกฎหมายจึงจะรับมรดกได้เพราะการรับมรดกพิจารณาจากความสัมพันธ์ตามสายโลหิตระหว่างบิดาและบุตรดังนั้นบิดานอกกฎหมายจึงมีส่วนร่วมรับมรดกกับคู่สมรส

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทยมิได้มีการขยายความไปถึงบิดานอกกฎหมายจึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 1635 (2/1) จากเดิม “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปตามต่อไปนี้ (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังชีพอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง” เพิ่มเติมเป็น “(2/1) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังชีพอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกครึ่งหนึ่ง อนึ่ง ทายาทตามมาตรา 1629 (2) ให้หมายความรวมถึงบิดานอกกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องปรากฏว่าได้มี

พฤติการณ์ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง” ซึ่งนำแนวคิดของกฎหมายสหราชอาณาจักรมาปรับใช้โดยถือเอาความสัมพันธ์ตามสายโลหิตให้บิดานอกกฎหมายในการมีส่วนร่วมในมรดกกับคู่สมรส และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ตามสายโลหิตกับเจ้ามรดกด้วย อีกทั้งเพื่อเป็นการขยายความของคำว่าบิดาและก่อให้เกิดสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายซึ่งเป็นบิดาตามความเป็นจริงโดยบิดานั้น ต้องได้มีพฤติการณ์ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริงด้วย

2.3 แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย พบว่าสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมายในประเทศไทย ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมควรมีการบัญญัติให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาตามข้างต้น

3. สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สิทธิในการรับมรดกเป็นหลักการสำคัญเนื่องจากกองมรดกของผู้ตายย่อมตกทอดแก่ทายาทบิดาเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่สองที่จะรับมรดกได้ แต่บิดาที่จะรับมรดกได้นั้นต้องชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้บิดานอกกฎหมายไม่มีสิทธิในการรับมรดกก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมจึงเป็นปัญหาในหลายประการ ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยให้บิดานอกกฎหมายซึ่งรับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิรับมรดกของบุตรเสมือนหนึ่งเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเป็นไปตามหลักทฤษฎีมรดกซึ่งกองทรัพย์สืบทอดทั้งกองแก่ทายาทและเป็นไปตามลำดับการตกทอดมรดกซึ่งมีการลำดับขั้นในการรับมรดกอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีทายาทผู้รับมรดก นอกจากนี้เป็นการนำแนวคิดของกฎหมายสหราชอาณาจักรที่กำหนดให้บิดานอกกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรซึ่งเป็นการนำเอาความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรตามสายโลหิตมากำหนดความเป็นทายาทในการรับมรดกมาปรับใช้กับสิทธิรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย อีกทั้งการแก้ไขดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของวรวิญญา งามศิริอุดมเกี่ยวกับสิทธิของบิดาในการรับมรดกของบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 1627 “บิดานอกกฎหมายที่ได้รับรองบุตรแล้ว ให้ถือว่ามียสิทธิตรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เหมือนกับบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” ดังนั้นจากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดานอกกฎหมาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการบัญญัติถึงบิดานอกกฎหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้มีสิทธิในการรับมรดก ดังนี้

1. ควรให้แก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 1627 จากเดิม “บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้” แก้ไขเป็น “ บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน

เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้ ทั้งนี้บิดานอกกฎหมายซึ่งรับรองบุตรโดยพฤติการณ์มีสิทธิรับมรดกของบุตรเสมือนหนึ่งเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย อนึ่ง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม การรับรองบุตรอันจะทำให้บิดานอกกฎหมายเสมือนเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายต้องปรากฏว่าได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง”

2. ควรให้เพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 1629 (2) จากเดิม “ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (2) บิดามารดา” เพิ่มเติมเป็น “ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (2/1) บิดามารดาให้หมายความรวมถึงบิดานอกกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องปรากฏว่าได้มีพฤติการณ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง”

3. ควรให้เพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 1635 (2) จากเดิม “ลำดับและส่วนแบ่งของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ในการรับมรดกของผู้ตายนั้น ให้เป็นไปตามต่อไปนี้ (2) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหนึ่ง” เพิ่มเติมเป็น “(2/1) ถ้ามีทายาทตามมาตรา 1629 (3) และทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ หรือถ้าไม่มีทายาทตามมาตรา 1629 (1) แต่มีทายาทตามมาตรา 1629 (2) แล้วแต่กรณี คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งหนึ่ง อนึ่ง ทายาทตามมาตรา 1629 (2) ให้หมายความรวมถึงบิดานอกกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องปรากฏว่าได้มีพฤติการณ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามความเป็นจริง”

บรรณานุกรม

- กฤติยา สำราญบำรุง. “สิทธิของบิดานอกกฎหมายในการรับมรดก: แนวทางการปรับปรุงกฎหมาย.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.
- กฤษรัตน์ ศรีสว่าง. คำอธิบายกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- ชาญวิสุทธิ์ ตันมณี. “การเพิ่มโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อลูกเลี้ยง.” วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ 2, ฉ.1 (มิถุนายน 2561): 53-74.
- ถิรวิทย์ รักเล่ง. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดก 1639.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2563.
- ธนาคารไทยพาณิชย์. “มรดกที่ไม่มีผู้รับ.” 2566. <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/retirement-plan/inheritance-without-a-recipient.html>. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2566.
- นัยนา นามเข้ม. “ศึกษาวิเคราะห์การบำรุงบิดามารดาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาท.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และมานิตย์ จุมปา. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. 2548, 14 อ้างถึงใน กฤษฎา กนกกุลชัย. “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1639.” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2557.
- ประสพสุข บุญเดช. รวมคำบรรยายเนติบัณฑิต ภาคหนึ่ง กฎหมายมรดก. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557.
- พงษ์ธวัชณ์ บุญพิทักษ์. การแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมายสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559.
- เพ็ญพิชชา วรวรรณ ณ อยู่ธยา, ธนพัฒ ขจรชัยกุล, สรสิข ปรัชญสุนทร, และหนึ่งฤทัย กิจการศุภฤกษ์. “สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร.” วารสารนิติปริทัศน์ 2, ฉ.2 (พฤษภาคม 2565): 17-45. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/NitiPariJ/article/view/256290>. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2566.
- เพียบ หุตางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

- รัชฎา เมธาวิกุล. “บุตรนอกสมรส,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.
- วรัญญา งามศิริอุดม. “สิทธิของบิดาในการรับมรดกของบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว.” 2564. <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13788>. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566.
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2527.
- TNEWS. “เปิดกฎหมายคู่ฮารา พ่อแม่ที่ละเลยลูก ไม่ได้ส่งเสียเลี้ยงดู ไม่มีสิทธิ์.” 2565. <https://www.tnews.co.th/entertainment/561307>. สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2566.